

***DARMERA PELTATA* (Torr. ex Benth.) Voss – ПОХОДЖЕННЯ,
ІНТРОДУКЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ У
ЛАНДШАФТНОМУ БУДІВНИЦТВІ м. КИЄВА**

І. В. Швець, здобувач*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

*Наведено загальні відомості про походження та ареал природного поширення *Darmera peltata* (Torr. ex Benth.) Voss, напрямки інтродукції та використання у ландшафтному будівництві.*

Ключові слова: *інтродукція, *Darmera peltata*, ендемічна рослина, ареал, акліматизація.*

У зв'язку з інтенсивним розвитком сучасного декоративного садівництва зростають вимоги до розширення асортименту не лише дерев та кущів, а також красиво-квітучих та декоративно-листяних багаторічних трав'янистих рослин. Зважаючи на сьогоденний ритм життя і потреби сучасного суспільства це завдання набуває особливої актуальності як із декоративної, так і з економічної точки зору.

Під час візуального обстеження нами встановлено, що асортимент багаторічних трав'янистих рослин, які використовують у ландшафтному будівництві м. Києва досить обмежений. Унаслідок антропогенного навантаження спостерігається зниження життєздатності й декоративного ефекту цілої низки рослин протягом вегетаційного періоду. У зв'язку з цим виникає гостра потреба у поповненні асортименту рослин високодекоративними та екологічно стійкими інтродуцентами.

Мета дослідження – вивчити відомості про походження та ареал природного поширення *D. peltata*, проаналізувати напрямки інтродукції та перспективи використання рослин у ландшафтному будівництві.

* Науковий керівник – доктор біологічних наук, професор О.В. Колесніченко

Матеріали та методика дослідження. Під час вивчення відомостей про походження та ареал природного поширення *D. peltata*, напрямки інтродукції та використання у ландшафтному будівництві, використано низку джерел літератури, у тому числі закордонних. Ареал природного поширення визначено за флористичним районуванням А. Л. Тахтаджяна [1].

Результати досліджень. Дармера щитовидна – *Darmera peltata* (Torr. ex Benth.) Voss – єдиний представник багаторічних трав'янистих рослин північноамериканського роду Дармера (*Darmera* Voss), який належить до родини *Saxifragaceae* [2, 9] (рис. 1). Рід названий на честь німецького ботаніка та натураліста Карла Дармера [5, 7].

Рис. 1. Рослини *D. peltata* у Національному парку Йосеміті, США [11]

Серед найпоширеніших синонімів, які найчастіше зустрічаються у джерелах літератури, *Leptarrhena inundata* Behr ex Kellogg; *Peltiphyllum peltatum* (Torr. ex Benth.) Engl.; *Saxifraga peltata* Torr. ex Benth. [2, 5].

D. peltata – ендемічна рослина США. Природний ареал цього виду обмежений двома американськими штатами – Каліфорнією і Орегоном, які розташовані на західному узбережжі Тихого океану [7, 8]. Клімат штатів Каліфорнія та Орегон дуже різняться. На більшій частині території переважає

середземноморський, але при просуванні вглиб стає більш континентальним. Для гір характерний гірський клімат, сніжна зима і помірно тепле літо. На схід від гірських хребтів розташовані пустельні райони з характерним тропічним сухим кліматом. Середньомісячна кількість опадів у штаті Каліфорнія сягає 631,6 мм, а в Орегоні – 887,6 мм; середньомісячна температура повітря відповідно 14,7 і 9,5°C.

У електронному інформаційному блоці «Охорона природних ресурсів» («Natural Resources Conservation Service») Міністерства сільського господарства США [10] представлено інтерактивну карту поширення *D. peltata*, дані якої в основному базуються на джерелах літератури, гербаріях, маршрутних спостереженнях і дають уявлення про сучасне поширення рослин у штатах Каліфорнія і Орегон (рис. 2).

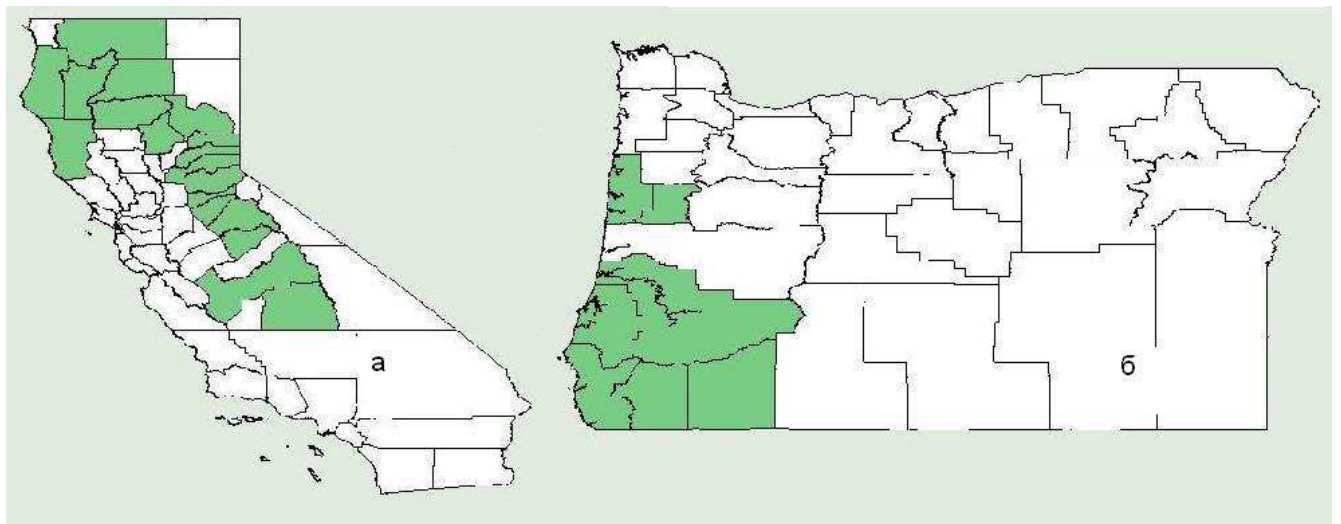

Рис. 2. Поширення *D. peltata* у штатах США: а – Каліфорнія, б – Орегон [10]

На території штату Каліфорнія природний ареал поширення рослин *D. peltata* простягається вздовж гірського хребта Сієрра-Невада, а саме від округу Туларе до округу Сіскайю, далі прямує від округу Гумбольдт вздовж гір Кламат і Берегового хребта до округу Бентон штату Орегон [5]. Більшою мірою *D. peltata* зростає на території з помірним та гірським кліматом, рідше з середземноморським. Велика чисельність рослин *D. peltata* зосереджена вздовж західної частини Каліфорнії та на території Національного парку Йосеміті, який розташований в округах Маріпоса і Туоломні [11].

Згідно з флористичним районуванням А. Л. Тахтаджяна [1], *D. peltata* поширена на території трьох провінцій (Сонорської, Каліфорнійської та провінції Великого Басейну) Мадрейнської (Сонорської) області Голарктичного царства.

Вперше у Європу, а саме в Об'єднане Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, *D. peltata* була завезена англійським ботаніком Д. Бентамом й інтродукована у Ботанічному саду «Кью». Завдяки своїм декоративним якостям вона стрімко привернула увагу багатьох дослідників та колекціонерів і до кінця XVIII ст. набула поширення в більшості ботанічних і приватних колекційних садах та парках Великобританії та Ірландії [8].

Природно-кліматичні умови Західної, частково Північної та Східної Європи, сприяли поширенню *D. peltata* територією Австрії, Бельгії, Німеччини, Люксембурга, Нідерландів, Франції, Швейцарії, Литви, Данії, Норвегії та Польщі. Результати інтродукції та акліматизації рослин виявилися успішними, вони добре пристосувалися до нових агрокліматичних умов місцезростання.

У культурі *D. peltata* відома з 1873 року. Екологічна пластичність та високі декоративні якості рослин стали поштовхом до широкого використання їх у декоративному садівництві європейських садів і парків як декоративно-квітучих і декоративно-листяних [4].

Рослини *D. peltata* характеризуються раннім і тривалим цвітінням, яке спостерігається у кінці квітня – на початку травня до розпускання листя. З кореневища, розташованого майже біля самої поверхні ґрунту, з'являються злегка опушені квітконоси і досягають висоти 50-90 см. На вершині квітконосів розкриваються досить великі, близько 12 см в діаметрі, зонтиковидні суцвіття, які складаються з великої кількості світло-рожевих квітів [3, 7].

Листки з'являються після цвітіння, округлої форми, пальчасто-лопатові або пальчасто-роздільні, яскраво-зелені, з чітко вираженими жилками і хвилястим краєм. Діаметр листків коливається від 40 до 90 см. Восени їх колір змінюється на яскраво-жовтий і червоний [5, 8].

D. peltata можна віднести до універсальних рослин, так як вона може рости як на сонці, так і в затінку. Оптимальним варіантом для неї є ділянки з розсіяним світлом, а також легкий затінок під кронами дерев і кущів. Рослина вологолюбна і під час культивування віддає перевагу вологим лісовим районам, ділянкам вздовж берегів штучних і природних озер, струмків та ставків [3, 6].

Проаналізований зарубіжний досвід використання *D. peltata* у декоративному садівництві свідчить, що рослини можна використовувати як солітер, у бордюрних посадках вздовж алей та прогулянкових доріжок, міксбордерах та ландшафтних групах з іншими декоративно-листяними чи декоративно-квітучими трав'янистими рослинами, кущами та деревами. Особливо декоративний вигляд мають посадки рослин у пейзажному стилі [5] (рис. 3).

Рис. 3. Рослини *D. peltata* в саду замку Арсен, Нідерланди

Серед трав'янистих рослин найкращими партнерами для *D. peltata* є представники таких родів як *Iris*, *Heimerocallis*, *Hosta*, *Ligularia*, *Heuchera*, *Heucherella*, *Brunnera*, *Astrantia*, *Astilbe*, *Primula*, *Carex*, *Miscanthus*, *Veronica*, *Lysimachia*, *Stachys*, *Lupinus*, *Ranunculus*, *Bergenia*, *Trollius*, *Caltha*, *Rodgersia*,

Potentilla, Polygonum, Geum, Alchemilla, Dicentra, Geranium. Серед асортименту кущів і дерев *D. peltata* вдало поєднуються з видами та культиварами родів *Euonymus, Physocarpus, Sambucus, Aruncus, Syringa, Swida, Chaenomeles, Viburnum, Kerria, Corylus, Acer, Betula, Salix*.

Висновки

Порівняно з європейським досвідом інтродукції та використання *D. peltata*, в нашій країні на сьогодні вона маловідома й використовується лише зрідка на приватних об'єктах. Проведений порівняльний аналіз природно-кліматичних умов районів природного зростання та регіонів сучасної інтродукції цього виду вказує на те, що природно-кліматичні умови зони Лісостепу України, зокрема м. Києва, є найбільш схожими до природних умов зростання *D. peltata*. Це дає підстави стверджувати, що інтродукція *D. peltata* в умовах м. Києві є цілком оправданою і перспективною.

Список літератури

1. Тахтаджян А. Л. Флористические области земли : [монография] / Тахтаджян А. Л. – Л. : Наука, 1978. – 248с.
2. ARS-GRIN Taxonomy for Plants [electron resoursses]. – Режим доступу: <http://www.ars-grin.gov/cgi-bin/npgs/html/taxon.pl?456992>
3. Brown G. E. Shade Plants for Garden and Woodland / G.E. Brown. – United Kingdom: Faber&Faber, 1980. – 240 p.
4. Filbert M. Encyclopedia of Northwest Native Plants for Gardens and Landscapes / M. Filbert, K. Robson, A. Richter. – USA: Timber Press, 2008. – 532 p.
5. Flora of North America [electron resoursses]. – Режим доступу: http://www.efloras.org/florataxon.aspx?flora_id=1&taxon_id=220003860
6. Hodgson L. Making the Most of Shade: How to Plan, Plant, and Grow a Fabulous Garden that Lightensup the Shadows / L. Hodgson. – United States: Rodale Books, 2005. – 308 p.
7. Kubitzki K. The Families and Genera of Vascular Plants (Book 9) / K. Kubitzki, C. Bayer, P. F. Stevens. – Hamburg: Springer, 2006. – 509 p.

8. Pojar J. Plants Of The Pacific Northwest Coast: Washington, Oregon, British Columbia & Alaska / J. Pojar, A. Mackinnon. – Canada: Lone Pine Publishing, 2004. – 528 p.

9. The Plant List [electron resoursses]. – Режим доступа: <http://www.theplantlist.org/tpl1.1/record/kew-2757510>

10. USDA Natural Resources Conservation Service [electron resoursses]. – Режим доступа: <http://plants.usda.gov/core/profile?symbol=DAPE>

11. Yosemite National Park [electron resoursses]. – Режим доступа: <http://www.yosemitehikes.com/wildflowers/indian-rhubarb/indian-rhubarb.htm>

*Приведены общие сведения о происхождении и ареале естественного распространения *Darmera peltata* (Torr. Ex Benth.) Voss, направлениях интродукции и использования в ландшафтном строительстве.*

Ключевые слова: *интродукция, *Darmera peltata*, эндемичное растение, ареал, акклиматизация.*

*General information about the origin and the area of natural distribution *Darmera peltata* (Torr. Ex Benth.) Voss, directions of introduction and use in landscape building are presented.*

Keywords: *introduction, *Darmera peltata*, endemic plant, area, acclimatization.*